

การสร้างสรรค์ศิลปกรรมเซรามิก“ปुरुณฆฏะ”

The ceramic creation “Puranakata”

Received
Revised
Accepted

June 25, 2025
July 1, 2025
July 10, 2025

อภิญญา วิไล¹

ประภรณ์ วิไล²

นพวรรณ เดชบุ³

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์ศิลปกรรมเซรามิก “ปुरुณฆฏะ” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือเพื่อศึกษา ลวดลายปुरुณฆฏะ ที่ใช้เป็นแนวคิดการสร้างสรรค์ และเพื่อสร้างสรรค์ศิลปกรรมเซรามิกจากแนวคิด ลวดลายปुरुณฆฏะ ใช้วิธีการวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental research) มีผลการศึกษาดังนี้ ลวดลาย ปुरुณฆฏะที่ใช้ตกแต่งด้วยวิธีการลงรักปิดทองพื้นสีแดงและสีดำ มีองค์ประกอบของลวดลายคือ กอดอกไม้ หม้อน้ำ เถาไม้เลื้อย และนกบิน หมายถึงความอุดมสมบูรณ์ กระบวนการสร้างสรรค์ ได้ ทำการออกแบบเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าสองชั้น คือขนาดใหญ่เป็นฐานอยู่ด้านล่าง และขนาดเล็ก วางซ้อนด้านบน มีแนวคิดการออกแบบรูปทรงจากโครงสร้างสถาปัตยกรรมวัดโบราณในภาคเหนือ ลวดลายได้แนวคิดจากลายปुरुณฆฏะ ที่ตกแต่งในวิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัด ลำปาง กระบวนการสร้างสรรค์ได้ใช้เนื้อดินพื้นบ้าน (Earthenware clay) บานปาตาล อำเภอบางดง จังหวัดเชียงใหม่ ขึ้นรูปด้วยวิธีแผ่น (Slab) ทาผิวภายนอกด้วยน้ำดินสีน้ำตาลที่ผสมด้วยเฟอร์ริก ออกไซด์ ร้อยละ 5 และตกแต่งด้วยวิธีการกดประทับด้วยน้ำดินสีขาว ผ่านต้นแบบพลาสติกที่ฉลุ ลวดลายปुरुณฆฏะ (Stencil) ที่คลี่คลายลวดลาย เพื่อให้สามารถทำได้โดยกระบวนการทางเซรามิก และเผาที่อุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส รูปทรงสี่เหลี่ยมและตกแต่งด้วยลายปुरुณฆฏะ มีความ กลมกลืนเหมาะสมกันและสวยงาม

คำสำคัญ : เซรามิก, ศิลปกรรมเซรามิก, ปुरुณฆฏะ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดเชียงใหม่

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดเชียงใหม่

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

The ceramic creation “Puranakata” has a purpose to study the Puranakata pattern and create a ceramic sculpture using this concept. It was a developmental research with results as follows: the Puranakata pattern used a gilded black lacquer technique on a red or black surface. The pattern consists of flowers, a cauldron, climbing plants, and flying birds. Their meaning is plentifulness. This has led to a ceramic creation with a big rectangle as a base and a small rectangle on the top. The shape's concept is a Northern Thailand ancient temple structure. The pattern's concept is the Puranakata pattern in Viharn Namtaem Wat Phra That Lampang Luang, Lampang province. The creation used earthenware clay from Baan Patan, Hang Dong district, Chiang Mai. The forming used the slab technique. The outer surface was painted with brown clay slip mixed with 5% ferric oxide. The pattern is white clay slip applied on a Puranakata pattern stencil. The artwork was fired at 1200°C. The shape and the pattern go well together.

Keywords : Ceramic, Ceramic Art, Puranakata

บทนำ

ลายคำล้านนา คือลายที่ปิดทองบนพื้นสีแดงชาดหรือสีดำ ในวิหารวัดในภาคเหนือ เนื่องจากสถาปัตยกรรมโครงสร้างวัดภาคเหนือไม่นิยมทำฝาเพดาน แต่จะเปิดให้เห็นโครงสร้างไม้ (สุรพล ดำริห์กุล, 2564) และใช้ลวดลายปิดทองร่องชาด ตกแต่งตามเพดาน เสา ฝาผนังฐานชุกชี เพื่อให้ความสวยงามและลดความแข็งแรงกระด้างของโครงสร้าง ลวดลายที่ใช้ตกแต่งจะเป็นประวัติศาสตร์ของบ้านเมือง ลายปูลณฐะ ลายโพธิ์ ลายก้านต่อดอก ลายกลีบบัว เป็นต้น

ลายที่มีชื่อเสียงและสวยงามเป็นที่รู้จัก คือลายหม้อน้ำดอก หรือลายปูลณฐะ ที่มีความหมายว่า ความอุดมสมบูรณ์และสัญลักษณ์ของชีวิต การชื่นชมความงามของลวดลายต้องไปชมที่วัดในภาคเหนือเท่านั้น จึงมีแนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเซรามิก “ปูลณฐะ” ด้วยกรรมวิธีทางเซรามิกเพื่อถ่ายทอดความงามและองค์ความรู้ของช่างในสมัยโบราณให้เป็นที่ประจักษ์มากขึ้น

ภาพที่ 1 : โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม วิหารจามเทวี วัดปรางค์กู่ จังหวัดลำปาง
ที่มา : อภิญา วิไล (ผู้ถ่ายภาพ) 2568

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลวดลายปูนฉาที่ใช้เป็นแนวคิดการสร้างสรรค์
2. เพื่อสร้างสรรค์ศิลปกรรมเซรามิกจากแนวคิดลายปูนฉา

กรอบแนวคิด

ในการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเซรามิก “ปูนฉา” นี้ ได้ใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดสร้างสรรค์ผลงาน ดังนี้

- 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับลายคำล้านนา

วิหารล้านนาโดยทั่วไปจะไม่นิยมทำฝาเพดาน แต่จะเปิดให้เห็นโครงสร้างไม้ที่ประกอบขึ้นอย่างมีระเบียบ ประณีต และนิยมการประดับตกแต่งในส่วนของโครงสร้าง ตลอดจนผนังภายในวิหารด้วยลวดลายลงรักปิดทองอย่างมีระเบียบสอดคล้องกับโครงสร้างทั้งหมด ซึ่งลวดลายสีทองเหล่านั้นจะเปล่งประกายอยู่ในความมืดสลัว เป็นความงามที่ให้ความรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ ความศรัทธา และความสุขสงบ (สุรพล ดำริห์กุล, 2564) ลวดลายลงรักปิดทองประดับอาคารทางศาสนาดังกล่าวนี้นักล้านนามักจะเรียกว่า “ลายคำ” สนั่น รัตนะ ได้กล่าวว่า “ลายคำ” ในความหมายของศิลปกรรมล้านนาคือ ลวดลายที่ประดับตกแต่งสิ่งของเครื่องใช้ อาคารสถานที่ด้วยทองคำเปลว มีลวดลายสีทองบนพื้นสีแดงชาดหรือสีดำ จะเห็นเป็นลวดลาย 2 มิติ ใช้วิธีการประดับลวดลายโดยการฉลุแบบแล้วปิดทองคำเปลว ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมใช้โดยทั่วไป แต่แท้จริงแล้วลายคำมีวิธีการประดับลวดลายตกแต่ง หลายวิธีดังนี้

วิธีที่ 1 การฉลุแบบปิดทองคำเปลว เป็นวิธีการที่พบมากที่สุด เนื่องจากเป็นวิธีการประดับตกแต่งที่มีกระบวนการไม่ยุ่งยากซับซ้อน โดยวิธีการจะฉลุลวดลายแม่แบบด้วยหนังหรือกระดาษ เรียกว่าแม่พิมพ์ลายฉลุ (Stencil) แล้วนำไปวางทาบบตรงส่วนที่ต้องการจะประดับตกแต่งลวดลาย แล้วปิดทองคำเปลวลงไปตามช่องที่ต้องการ

วิธีที่ 2 การฉลุแบบปิดทองคำเปลวแล้วตัดเส้น เป็นกระบวนการที่ทำต่อเนื่องจากวิธีแรก แต่ตัดเส้นรอบและเพิ่มรายละเอียดของลวดลาย ทำให้ผลงานมีความละเอียด ประณีต คมชัดมากยิ่งขึ้น

วิธีที่ 3 การฉลุแบบปิดทองคำเปลวแล้วจารเส้น เป็นกระบวนการที่ทำต่อเนื่องจากวิธีแรก เช่นเดียวกัน แต่ใช้วิธีเติมรายละเอียดของลวดลายมากกว่าการเขียนตัดเส้น โดยใช้เหล็กแหลมจารลวดลาย (ขูด ขีด) รายละเอียดต่าง ๆ จะสังเกตเห็นร่องรอยของการจารเส้นที่ซ้ำๆ กันหลายครั้ง ทำให้เกิดเป็นเส้นแตก ๆ ไม่ตรงเส้นรอยเดิม และมีร่องรอยของเส้นจารนั้นเป็นร่องลึกลงไป

วิธีที่ 4 การเขียนลายรดน้ำลงรักปิดทอง เป็นวิธีประดับตกแต่งที่แตกต่างไปจาก 3 วิธีที่กล่าวมา ต้องอาศัยความชำนาญในการเขียนเส้นพู่กัน การเตรียมพื้น การเตรียมน้ำยาหรดาล การเตรียมรักเช็ด และการเช็ดรักปิดทอง รดน้ำ และใช้เวลาในการทำงาน

การประดับตกแต่งลายคำล้านนานั้น จะปรากฏให้เห็นบนบานประตู หน้าต่าง ฝาผนังของโบสถ์วิหาร หรือตู้พระไตรปิฎก หีบพระธรรม ธรรมมาสน์ ประกับคัมภีร์ใบลาน สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นไม้สัก หรือปอกสมุดข่อยหรือกระดาศา และภาชนะสิ่งของ เครื่องใช้ต่าง ๆ

ภาพที่ 2 : ลวดลายปุณณมฺเฏะ ในวิหารจามเทวี วัดปงยางคก จังหวัดลำปาง

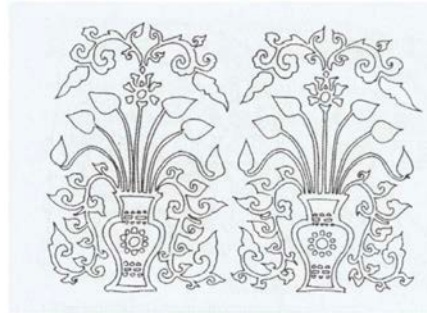
ที่มา : อภิญา วิไล (ผู้ถ่ายภาพ) 2568

2) ลวดลายปุณณมฺเฏะ

ลวดลายปุณณมฺเฏะ หม้อปุณณมฺเฏะ หรือ ปุณณะกลศ (สุรพล ดำริห์กุล : 2564) เป็นลวดลายรูปภาชนะหม้อน้ำบรรจุอมบัว ทั้งก้าน ใบ และดอกบัว เชื่อว่าจะช่วยให้ผู้เป็นเจ้าของประสบผลสำเร็จในทุกสิ่งที่ปรารถนา และช่วยบันดาลทรัพย์สมบัติทั้งปวง หรือหมายถึง หม้อน้ำอันมีน้ำเต็มบริบูรณ์ มีลวดลายไม้เลื้อย เลื้อยออกมาสองข้าง แสดงสัญลักษณ์ชีวิตและการสร้างสรรค์ เป็นลวดลายโบราณที่

มีต้นกำเนิดที่ประเทศอินเดีย ในประเทศไทยพบลายหม้อปูลงมาตั้งแต่สมัยทวารวดีแล้ว ในล้านนาปรากฏลวดลายหม้อปูลงครั้งแรกเป็นลายคำประดับในวิหารพระพุทธตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 21 ภาษาท้องถิ่นล้านนาเรียกว่า “หม้อดอก” ลวดลายปูลงที่ปรากฏในวิหารพระพุทธวัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นภาพกอดอกไม้ที่มีก้านเจ็ดก้าน ออกมาจากหม้อน้ำที่มีปากกว้าง และมีเถาไม้ที่เลื้อยออกมาจากปากหม้อทั้งสองข้าง มีนกบินประกอบอยู่ด้านบน สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดีย ที่แพร่หลายเข้ามาพร้อมกับพุทธศาสนาลังกาวงศ์ฝ่ายสีหน

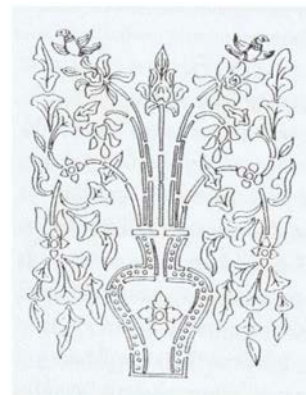
ต่อมาตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 22 ที่วิหารน้ำแต้ม ลวดลายปูลงมีลักษณะธรรมชาติผสมผสานกับลายประดิษฐ์ มีนกประกอบ ช่อดอกบัวที่ปักอยู่จะเป็นดอกบัวบานอยู่กึ่งกลางหนึ่งดอก มีช่อดอกบัวตูมอยู่ข้างละสามดอก บางหม้อดอกมีลวดลายเพิ่มเติมเป็นลายเครือเถาอยู่ตอนบนของดอกบัวบาน

ภาพที่ 3 : ลายเส้นลวดลายปูลงต้นพุทธศตวรรษที่ 22

ที่มา : สุรพล ดำริห์กุล 2564

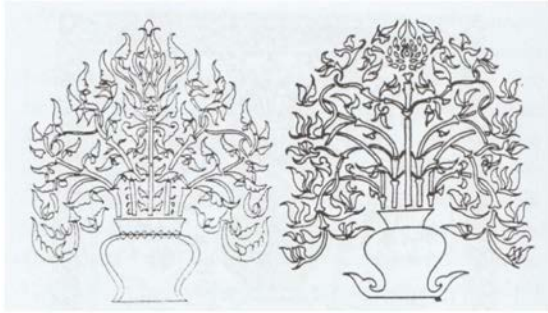
ตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 22 ที่วิหารวัดเวียง ลวดลายปูลงจะคลี่คลายเป็นหม้อทรงสูงที่มีก้านดอกบัวบานปักอยู่ห้าดอกและมีเถาไม้เลื้อยออกมาจากปากหม้อประกอบอยู่ทั้งสองด้าน ตอนบนมีภาพนกบินข้างละหนึ่งตัว

ภาพที่ 4 ลายเส้นลวดลายปูลงปลายพุทธศตวรรษที่ 22

ที่มา : สุรพล ดำริห์กุล 2564

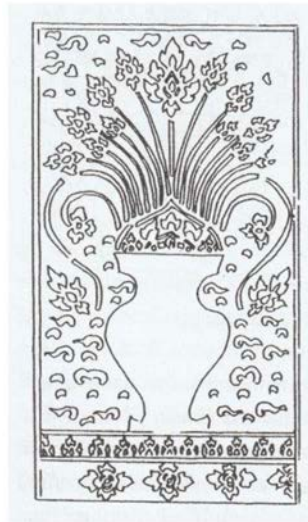
ปลายพุทธศตวรรษที่ 23 ที่วิหารวัดปงยางคก ลวดลายปูลมณฐะเป็นที่นิยมใช้ประดับมาก ยิ่งขึ้นและมีพัฒนาการที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ลายใบไม้เป็นแบบธรรมชาติ ใบค่อนข้างใหญ่ คล้ายใบไม้ในศิลปะแบบตะวันตก และใช้ลายกนกหัวม้วนโค้งปลายแหลมแทนที่ลายใบไม้

ภาพที่ 5 ลายเส้นลวดลายปูลมณฐะ วิหารวัดปงยางคก พุทธศตวรรษที่ 23

ที่มา : สุรพล ดำริห์กุล 2564

ช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 ศิลปะแบบรัตนโกสินทร์ได้แพร่หลายเข้ามา มีอิทธิพลต่อศิลปะล้านนา ทำให้ลวดลาย ปูลมณฐะเปลี่ยนแปลง เช่น ทำเป็นหม้อทรงสูงและก้านดอกเลื้อยลงมาด้านล่าง ที่ปลายดอกเป็นลายพุ่มทรงข้าวบิณฑ์ บางวัดลักษณะต้นไม้อคล้ายต้นไม้ดัดของจีนและมีหงส์อยู่บน ต้นไม้

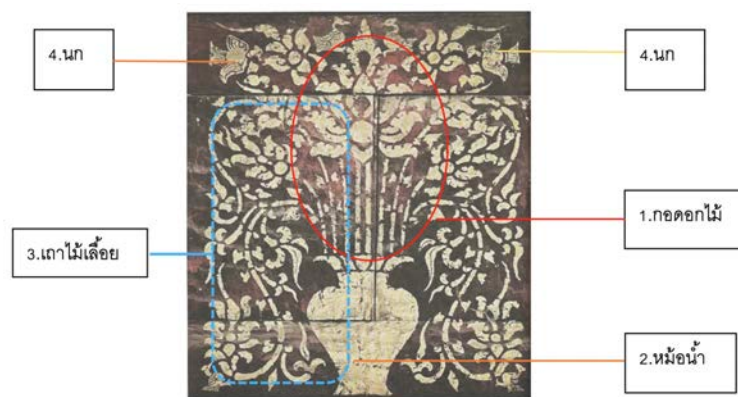
ภาพที่ 6 ลายเส้นลวดลายปูลมณฐะ ที่ฐานปูนของเสาหลวงภายในวิหารพระพุทธ

ศรีหลังพุทธศตวรรษที่ 24

ที่มา : สุรพล ดำริห์กุล 2564

3) แนวความคิดจากลวดลายปูนฉา

ลวดลายปูนฉา ที่เป็นลายคำ ใช้ตกแต่งในวิหารพระพุทธ องค์ประกอบของลวดลายมีดังนี้ 1. กอดอกไม้ 2. หม้อน้ำ 3. เถาไม้เลื้อยออกมาจากปากหม้อ 4. นกบิน (บางลวดลายไม่มีนก) ซึ่งจะมีรายละเอียดแตกต่างกันตามยุคสมัยและอิทธิพลจากศิลปะต่าง ๆ ลวดลายปูนฉานี้ ทำขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชา มีความหมายถึงแห่งความอุดมสมบูรณ์ ลวดลายพิมพ์ด้วยสีทองบนรักพื้นสีแดงหรือสีดำ

ภาพที่ 7 ส่วนประกอบของลวดลายปูนฉา วัดพระธาตุลำปางหลวง
ที่มา : สุรพล ดำริห์กุล 2564

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเซรามิก“ปูนฉา”นี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental research) โดยมีประชากรและวิธีดำเนินการดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ คือดินเอร์ทเทิร์นแวร์ จากบ้านป่าตาล อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่
2. วิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

- 1) การดำเนินการศึกษาลวดลายปูนฉาที่ใช้เป็นแนวคิดการสร้างสรรค์ โดยรวบรวมลวดลายปูนฉา ที่ตกแต่งด้วยวิธีปิดทองลงชาด ในวัดโบราณจังหวัดลำปาง

- 2) สร้างสรรค์ศิลปกรรมเซรามิกจากแนวคิดลายปูนฉา

- 2.1) กระบวนการออกแบบรูปทรงและลวดลาย รูปทรงออกแบบให้สอดคล้องกับโครงสร้างสถาปัตยกรรมวัดโบราณ ของภาคเหนือ เลือกลวดลายปูนฉาและตัดทอนลวดลายเพื่อเหมาะสมกับกระบวนการทางเซรามิก

- 2.2) กระบวนการทดสอบน้ำดินสีก่อนใช้ตกแต่งลวดลาย

- 2.3) กระบวนการสร้างสรรค์ โดยขึ้นรูปทรงด้วยวิธีแผ่น และตกแต่งวิธีพิมพ์น้ำดินสีผ่านต้นแบบพลาสติก

ผลการวิจัยและการสร้างสรรค์

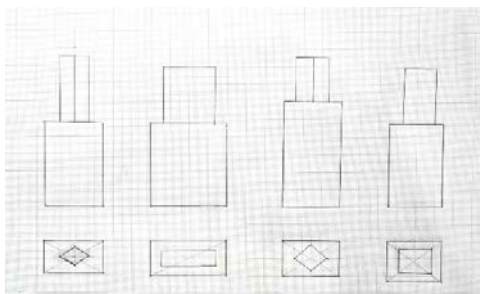
1. ผลการดำเนินการศึกษาลวดลายปฐมนมูที่ใช้เป็นแนวคิดการสร้างสรรค์ ลายปฐมนมูเป็นลวดลายที่ใช้ประดับอาคารทางศาสนาของล้านนา ประมาณพุทธศตวรรษที่ 21-24 และขอบเขตพื้นที่ในเขต 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เป็นการปิดทองรองชาดพื้นสีแดงและสีดำ มีการประดับลายปฐมนมูทั้งผิวปูนและผนังไม้ ลายที่ถูกใช้ในงานต่าง ๆ และได้รับการยอมรับว่าสวยงามคือ ที่วัดปงยางคก และวัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง องค์ประกอบของลวดลายคือ กอดอกไม้ หม้อน้ำเถาไม้ที่เลื้อยออกมาจากปากหม้อ และนกบินซึ่งบางลวดลายไม่มีนกและขึ้นอยู่กับยุคสมัย และอิทธิพลจากศิลปะต่าง ๆ

ภาพที่ 8 ลวดลายปฐมนมู ในวิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง ที่ใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบ
ที่มา : สุรพล ดำริห์กุล 2564

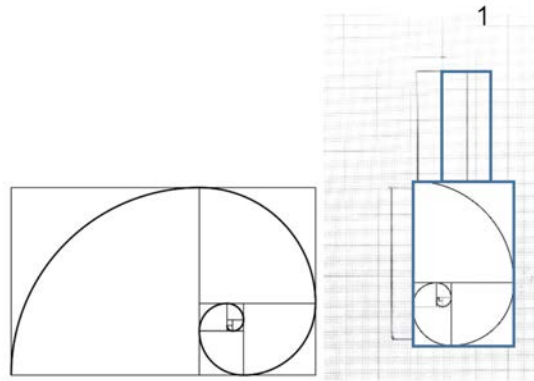
2. ผลการกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเซรามิก“ปฐมนมู”

2.1) กระบวนการออกแบบรูปทรงและลวดลาย โดยรูปทรงได้ออกแบบเป็นรูปทรงเรขาคณิต สีเหลี่ยมขนาดใหญ่ แทนสถาปัตยกรรมโครงสร้างของอาคาร และสีเหลี่ยมรูปทรงสูงขนาดใหญ่ แทนเสาที่เป็นโครงสร้างไม้ ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบล้านนาที่นิยมเปิดให้เห็นโครงสร้างไม้ และตกแต่งด้วยลวดลายปฐมนมู

ภาพที่ 9 แบบร่างรูปทรงงานสร้างสรรค์
ที่มา : อภิญญา วิไล 2568

ภาพที่ 10 การวิเคราะห์รูปทรง
ที่มา : อภิญญา วิไล 2568

รูปทรงของงานสร้างสรรค์ได้เลือกแบบร่างที่ 1 ซึ่งเป็นไปตามอัตราส่วนของค่า (Gloden Ratio) คืออัตราส่วนในทางคณิตศาสตร์ที่มีค่าเท่ากับ $(1 + \sqrt{5})/2$ หรือประมาณ 1.618 (<https://ngthai.com/>) ถูกขนานนามว่าเป็นอัตราส่วนที่งดงามและสมบูรณ์พร้อมที่สุดในธรรมชาติ ซึ่งถูกนำมาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ สถาปัตยกรรม และสิ่งก่อสร้าง

ลวดลายปูนฉาบ ใช้ลวดลายในวิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง โดยตัดทอนรายละเอียดที่ซับซ้อนให้เรียบง่าย เพื่อให้สามารถตกแต่งด้วยวิธีการพิมพ์ลายผ่านแม่พิมพ์ (Stencil) โดยใช้วัตถุขุดและกระบวนการทางเซรามิกได้

ภาพที่ 11 แบบร่างลวดลายปูนฉาบที่คัดลอกแล้วสำหรับตกแต่งชิ้นงานขนาดใหญ่และขนาดเล็ก
ที่มา : อภิญญา วิไล 2568

2.2) กระบวนการทดสอบน้ำดินสี (Engobe) เพื่อใช้ตกแต่งโดยวิธีการทาผิวภายนอกเนื้อดิน อัตราส่วนผสมโดยใช้ดินเอิร์ทเทรินแวร์ (ดินพื้นบ้าน บ้านปาดาล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่) ที่เป็นเนื้อดินที่ใช้สร้างสรรค์ผลงาน 80% และดินดำแมริม 20% เติมน้ำเปล่า บดในโถรงผสมกันให้ละเอียด จากนั้นกรองผ่านตะแกรงร่อนเบอร์ 200

ทดสอบน้ำดินสีโดยเติมสารให้สีดังนี้ สีฟ้า No.6393 ของบริษัทอัมรินทร์เซรามิก จำกัด สีเขียว No.6272 ของบริษัทอัมรินทร์เซรามิก จำกัด โครมิกออกไซด์ (Cr₂O₃) เพอร์ริกออกไซด์ (Fe₂O₃) และสีดำ No.801ของบริษัทอัมรินทร์เซรามิก จำกัด จากนั้นนำมาป้ายที่แผ่นทดสอบ และพิมพ์ด้วยน้ำดินสีขาวจากเทมเพลตที่ขลุ เมื่อแห้งจึงนำไปเผาที่อุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบน้ำดินสี

สารให้สี	ปริมาณ(%)	ผลทดสอบ	รายละเอียด
สีฟ้า No.6393	2		ได้สีฟ้า ผิวด้าน
สีเขียว No.6272	1.5		ได้สีเขียวอมเทา ผิวด้าน
โครมิกออกไซด์	2		ได้สีเขียวกาก็ ผิวด้าน

สารให้สี	ปริมาณ(%)	ผลทดสอบ	รายละเอียด
เฟอร์ริกออกไซด์	5		ได้สีน้ำตาลแดง ผิวด้าน
สีดำ No.801	2		ได้สีดำ ผิวด้าน

หมายเหตุ ปริมาณการเติมสารให้สีได้จากผลการทดสอบในงานวิจัยครั้งก่อนของผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 12 แผ่นทดสอบนำดินสีหลังเผา 1200 องศาเซลเซียส
ที่มา : อภิญา วิไล 2568

ได้เลือกสีน้ำตาลจากการผสมเฟอร์ริกออกไซด์ เนื่องจากมีความสอดคล้องกับ
ลวดลายปูลงหมู่ ที่ใช้ตกแต่งด้วยวิธีการปิดทองคำเปลวลงบนพื้นสีแดงชาด

ดินพื้นบ้านที่ใช้ขึ้นรูปเป็นดินเฮอร์นแวร์ที่ใช้ในหมู่บ้านหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา
บ้านป่าตาล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เเผาที่อุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส ซึ่งมีสมบัติดังนี้

การหดตัว 4.0%

ความแกร่ง 45.09 kg/cm²

ดูดซึมน้ำ 6.1%

ภาพที่ 13 แสดงแท่งทดสอบดินพื้นบ้าน บ้านป่าตาล
ที่มา : อภิญญา วิไล 2568

2.3) กระบวนการสร้างสรรค์ การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นสองส่วนคือ ส่วนล่างเป็นฐานมีขนาดใหญ่ 20x30x48 ซม. และส่วนบนหรือส่วนยอด มีขนาดเล็ก 15x24x38 ซม. ทั้งสองชิ้นใช้ดินพื้นบ้าน บ้านป่าตาล อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ ขึ้นรูปด้วยวิธีแผ่น (Slab)

การรีดดินเป็นแผ่น ใช้สายสลิงขนาดเล็กตัด (Sling cut) โดยควบคุมความหนาของดินให้ได้ 7 มิลลิเมตร ใช้ไม้อัด ขนาด 7 มิลลิเมตร ขนาบสองด้าน ตีดินเป็นก้อนให้มีขนาดใหญ่กว่าชิ้นส่วนที่ต้องการทำเล็กน้อย เมื่อจับสายสลิงโดยให้สลิงแนบกับไม้อัดทั้งสองข้างแล้วดึงจากปลายเข้าหาตัว กำหนดรูปทรงและขนาดตามกำหนด แล้วตัดชิ้นส่วนต่าง ๆ ให้ครบด้วยมีดปลายแหลมและวางบนไม้กระดานที่เรียบ ควบคุมความชื้นของเนื้อดินโดยการคลุมด้วยผ้าทั้งด้านบนและด้านล่าง โดยสังเกตความชื้นมาจากการความนิ่มของดิน และพลิกกลับด้านดินแผ่นเพื่อให้มีชื้นใกล้เคียงกัน เมื่อดินอยู่ในสภาพเหมาะสมสำหรับการขึ้นรูป โดยทดสอบจับดินแผ่นยกขึ้นหากดินไม่อ่อนตัว ก็สามารถนำมาประกอบรูปทรงได้

ภาพที่ 14 แสดงการตัดดินเป็นแผ่น
ที่มา : อภิญญา วิไล 2568

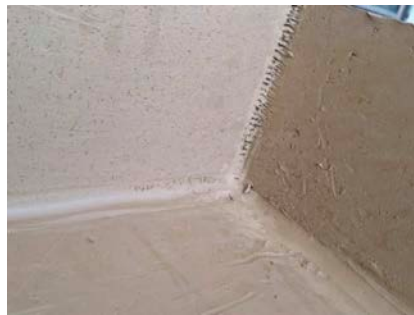
ภาพที่ 15 แสดงชิ้นส่วนที่ตัดเป็นรูปแบบและขนาดที่ต้องการ
ที่มา : อภิญญา วิไล 2568

ภาพที่ 16 ทาน้ำดินและวางชั้นส่วน
ดินแผ่นเพื่อต่อประกอบ
ที่มา : อภิญา วิไล 2568

ภาพที่ 17 แสดงการขุดผิวลักษณะพื้น
หริบริเวณที่จะต่อประกอบ
ที่มา : อภิญา วิไล 2568

ภาพที่ 18 แสดงการปาดรอยขุดพื้นหริให้สนิทกัน
ที่มา : อภิญา วิไล 2568

ภาพที่ 19 แสดงการปาดแต่งผิวให้เรียบ
ที่มา : อภิญา วิไล 2568

ภาพที่ 20 แสดงการเจาะรูที่ฐานเพื่อระบายอากาศ
ที่มา : อภิญา วิไล 2568

การทำแม่พิมพ์ตกแต่งลวดลาย พลาสติกเทมเพลตที่มีความหนา 0.7 มม. โดยร่างลวดลาย
ลงบนพลาสติกเทมเพลตด้วยปากกาเมจิก และเจาะรูลวดลายด้วยคัตเตอร์

ภาพที่ 21 แม่พิมพ์ลวดลาย

ที่มา : อภิญา วิไล 2568

การตกแต่งลวดลาย เตรียมน้ำดินสีขาว สูตรคือดินพื้นบ้าน 80% และดินดำ 20% และน้ำดินสีน้ำตาล โดยเติมเฟอร์ริกออกไซด์ 5% บดให้ละเอียด เติมน้ำให้มีความเหลวพอดีสำหรับทา

ใช้แปรงทาสีจุ่มน้ำดินสีน้ำตาลทาผิวด้านนอกของชิ้นงานทั้งสอง สองรอบ เมื่อหมาดจึงใช้ยางอ่อนปาดแต่งผิวให้เรียบ เมื่อแห้งจึงนำแม่พิมพ์มาวางทาบตามตำแหน่งที่กำหนด ใช้เข็มหมุดปักเพื่อยึดแม่พิมพ์ไม่ให้เคลื่อน ใช้ฟองน้ำแตะน้ำดินสีขาวแล้วพิมพ์ลงในแม่พิมพ์ ทิศทางการพิมพ์คือจากซ้ายไปขวา จากด้านบนสู่ด้านล่าง เพื่อป้องกันการสัมผัสถูกบริเวณที่พิมพ์สีน้ำดินแล้ว ตรวจสอบความคมชัดของน้ำดินที่พิมพ์ แล้วเอาแม่พิมพ์ออก เนื่องจากเป็นงานสร้างสรรค์ขนาดใหญ่จึงต้องควบคุมความชื้นโดยใช้ถุงพลาสติกคลุมผลงานไว้ ไม่ให้โดนอากาศทันทีเพื่อป้องกันการแตกร้าว เมื่องานเริ่มแห้งจึงเปิดถุงพลาสติกและปล่อยให้แห้งสนิท นำเข้าเตาเผา เผาที่อุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส

ภาพที่ 22 แสดงการทาสีน้ำดินสี

ที่มา : อภิญา วิไล 2568

ภาพที่ 23 ชิ้นงานที่ทำน้ำดินสีน้ำตาลเสร็จแล้ว

ที่มา : อภิญา วิไล 2568

ภาพที่ 24 แสดงการวางแม่พิมพ์

ที่มา : อภิญา วิไล 2568

ภาพที่ 25 แสดงการพิมพ์น้ำดินสีขาวผ่านแม่พิมพ์
ที่มา : อภิญา วิไล 2568

ภาพที่ 26 แสดงการพิมพ์น้ำดินสีขาวด้วยฟองน้ำ
ที่มา : อภิญา วิไล 2568

ภาพที่ 27 ผลงานสร้างสรรค์ที่พิมพ์ลวดลายเสร็จแล้ว
ที่มา : อภิญา วิไล 2568

ภาพที่ 28 การเผาอุณหภูมิ 1200 องศาเซลเซียส
ที่มา : อภิญา วิไล 2568

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผลงานการสร้างสรรค์ศิลปกรรมเชรามิก “ปุณณฆะ” เป็นผลงานที่สร้างด้วยดินพื้นบ้าน บ้านป่าตาล อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ ขึ้นรูปด้วยวิธีแผ่น รูปทรงสี่เหลี่ยมใหญ่และเล็กวางซ้อนกัน ใช้ลวดลายที่คัดลอกจาก “ปุณณฆะ” ในวิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตูลำปางหลวงจังหวัดลำปางมา ตกแต่ง รูปทรงเรขาคณิตสี่เหลี่ยมผืนผ้า ที่ดูแข็งแรงดั่ง ตกแต่งด้วยลาย “ปุณณฆะ” วิธีพิมพ์สีขาวบนพื้นสีน้ำตาลแดง ด้วยแม่แบบพลาสติก ทำให้สวยงาม ดูมีคุณค่า และอ่อนโยนลง

ศิลปกรรมเชรามิก “ปุณณฆะ” มีแรงบันดาลใจจาก ลวดลายปุณณฆะที่เป็นลวดลายปิดทองคำเปลวบนพื้นสีแดงชาดจากยางรัก รูปทรงได้แนวคิดจากโครงสร้างสถาปัตยกรรมวัดโบราณในภาคเหนือ ผู้สร้างสรรค์ได้เลือกใช้สีน้ำตาลจากเฟอร์ริกออกไซด์ที่ให้สีน้ำตาลแดงคล้ายสีแดงชาด

ที่เป็นพื้นของลายปิดทองร่องชาด โดยลวดลายได้คลี่คลายจากลายปุณณมฺเฏะ ที่วิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง ได้ตัดทอดรายละเอียดที่ซับซ้อนออกเพื่อให้สามารถตกแต่งด้วยกรรมวิธีทางเซรามิกได้ โดยยังคงองค์ประกอบของลวดลาย คือ กอดอกไม้ หม้อน้ำ เถาไม้เลื้อย และนกบิน ซึ่งมีความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ ลวดลายดอกไม้ทั้งดงาม และช่องว่าง (Space) ของลวดลายช่วยลดความแข็งของรูปทรงได้ดี

การอภิปรายผล ลวดลายปุณณมฺเฏะ ที่ใช้ตกแต่งในงานสร้างสรรค์นี้ คือลวดลายในวิหารน้ำแต้ม จากวัดพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง องค์ประกอบของลวดลาย คือ กอดอกไม้ หม้อน้ำ เถาไม้เลื้อย และนกบิน ซึ่งมีความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ ตามที่ สุรพล ดำริห์กุล (2564) ได้กล่าวไว้ รูปทรงสี่เหลี่ยมสองชั้นที่ซ้อนต่อกันมีลักษณะจากโครงสร้างสถาปัตยกรรมวัดโบราณในภาคเหนือ สี่ที่ใช้ทำทรงพื้นได้จากการผสมเพอริกออกไซด์ในน้ำดิน ซึ่งให้น้ำตาลแดง โกล้เคียงกับสีแดงชาดดังที่ สนั่น รัตนะ กล่าวไว้

ภาพที่ 29 แสดงผลงานศิลปกรรมเซรามิก“ปุณณมฺเฏะ”

ที่มา : อภิญา วิไล 2568

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างสรรค์ศิลปกรรมเซรามิก “ปุณณมฺเฏะ” นี้ขึ้นรูปด้วยวิธีแผ่นซึ่งใช้เวลาในการเซ็ทตัวของดิน สามารถขึ้นรูปวิธีอื่นได้อีกเพื่อใช้เวลาน้อยลงและลดการบิดเบี้ยว ได้แก่ 'การอัดในแม่พิมพ์พลาสติก'
2. การสร้างสรรค์ศิลปกรรมเซรามิก “ปุณณมฺเฏะ” นี้ มีแนวทางการออกแบบเป็นลวดลายปิดทองร่องชาดอื่น ๆ ที่สวยงามได้อีก

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี ล้วนมาจากความร่วมมือและความกรุณาจากทุกภาคส่วนดังนี้

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ที่ให้การสนับสนุน และส่งเสริมให้ดำเนินการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้ร่วมงานวิจัยทุกคนที่ช่วยดำเนินโครงการวิจัยจนสำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบคุณหลักสูตรเทคโนโลยีเซรามิก สาขาเทคโนโลยีศิลป์ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ ที่เอื้อเฟื้อสถานที่และเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

บรรณานุกรม

คัดคนัฐ ชื่นวงศ์อรุณ และณภัทรดนัย. อัตราส่วนของค่า (Golden Ratio) สัดส่วนความงามแห่ง

จักรวาล August 29 2022. สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2568, จาก <https://ngthai.com>

ไพจิตร อิงศิริวัฒน์. (2541). เนื้อดินเซรามิก. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ลิปิกร มาแก้ว. (2558). ลายคำ น้ำแต้ม. เชียงใหม่: โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา เชียงใหม่.

สุขุมล เล็กสวัสดิ์. (2548). เครื่องปั้นดินเผา : พื้นฐานการออกแบบและปฏิบัติงาน. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุขุมล สารเกษตริน. (2564). เครื่องปั้นดินเผา การออกแบบและปฏิบัติงาน.

กรุงเทพฯ: 50Press Printing

สนั่น รัตนะ. (มปป.). ลายคำล้านนา. วารสารวิทยาลัยช่างศิลป์ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2568,

จาก <https://www.cfa.bpi.ac.th>

สุรพล ดำริห์กุล. (2564). ลายคำล้านนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: เมืองโบราณ.